

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

RETNINGSLINJER FOR KUNNSKAPSDEPARTEMENTET OG UNDERLIGGENDE VIRKSOMHETERS FORVALTNING AV STATENS EIERINTERESSER I AKSJESELSKAPER

Retningslinjene er fastsatt av Kunnskapsdepartementet 18. desember 2007. Retningslinjene trer i kraft fra 1. januar 2008, og erstatter retningslinjene av 12. oktober 2005.

Kongens (statsrådets) ansvar for forvaltningen av statens eierinteresser i aksjeselskaper følger direkte av Grunnloven § 19. Disse retningslinjene er utarbeidet i henhold til krav i § 10 i Reglement for økonomistyring i staten (ØR) og pkt. 13 i Hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Kunnskapsdepartementet¹.

Henvisningene til annet regelverk i disse retningslinjene er ikke uttømmende.

1. Virkeområde

Retningslinjene gjelder forvaltningen av statens eierinteresser i aksjeselskap både der forvaltningen av statens eierinteresser er overlatt til Kunnskapsdepartementet, og der Kunnskapsdepartementet har delegert forvaltningen av statens eierinteresser til underliggende virksomheter.

2. Aksjeeier

Kunnskapsdepartementet og underliggende virksomheter omtales heretter som aksjeeier i egenskap av forvaltere av statens eierinteresser. Underliggende virksomhet som har fått delegert forvaltningen av statens eierinteresser i aksjeselskaper, kan ikke delegere forvaltningen av eierinteressene til andre. Kunnskapsdepartementet kan når som helst trekke tilbake fullmakten til forvaltning av statens eierinteresser.

3. Eieransvar

Aksjeeier skal forvalte statens eierskap i samsvar med alminnelige forvaltningsrettlige regler, og innenfor Stortingets forutsetninger og vedtak. Eierrollen skal utøves i samsvar med aksjelovens/allmennaksjelovens bestemmelser og selskapets vedtekter. EØS-regelverket, herunder reglene om offentlig støtte, stiller krav både til selskapene og eierskapsutøvelsen.

Aksjeselskapsformen bygger på en klar rollefordeling mellom eieren og selskapsledelsen.² Eierrollen skal utøves slik at aksjelovens oppgave- og rolledeling mellom selskapets organer respekteres. Forvaltningen av selskapet hører inn under styret og daglig leder som utgjør selskapsledelsen. Eierrollen skal utøves slik at den ikke griper inn i driften eller i de forretningsmessige avgjørelser som selskapsledelsen har det samlede ansvaret for. Dersom eier mener det er behov for å endre retningen for selskapets drift, skal det skje gjennom generalforsamlingsvedtak.

¹ Revidert 1. januar 2007.

² Jf. aksjeloven § 6-12.

4. Generalforsamlingen

Generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet. Aksjeeier utøver formelt sin styrings- og kontrollmyndighet gjennom deltakelse og stemmegivning i generalforsamlingen. Når aksjeeier utøver statens eierskap sammen med andre departement eller andre statlige virksomheter, skal aksjeeier sørge for at det er inngått avtale om hvilken statsinstitusjon som skal ivareta statens eierskap. Aksjeeier skal ha relevant, oppdatert og korrekt informasjon om selskapene for å kunne vurdere sakene som generalforsamlingen skal behandle. Aksjeeier skal eventuelt innhente nødvendig tilleggsinformasjon for å sikre at beslutningene i generalforsamlingen er basert på et forsvarlig grunnlag. Informasjonen danner grunnlag for både den formelle utøvelsen av eierrollen i generalforsamlingen, eventuell fremlegging av saker av viktighet for statsråden, oppfølging av stortingsforutsetninger og -vedtak, samt oppfølging av eventuelle krav til avkastning og utbytte.

I ordinær generalforsamling skal bla. godkjenning av resultatregnskap og balanse, herunder håndtering av eventuelt overskudd/underskudd, behandles. Generalforsamlingen skal velge medlemmer til styret samt velge revisor. Aksjeeier er ansvarlig for å vurdere om andre saker enn de lov- og vedtektsbestemte skal tas opp til behandling i generalforsamlingen, jf. aksjeloven §§ 5-5 og 5-11. Det skal påses at det skjer nødvendig saksforberedelse av disse.

Instrukser til selskapet skal skje gjennom vedtak truffet i generalforsamlingen.

5. Mål og resultatoppfølging

Aksjeeier skal vurdere oppnådde resultater, drift og økonomi i forhold til mål som er satt for selskapet og for statens eierskap. Aksjeeier skal vurdere selskapets ivaretagelse av samfunnsmessig ansvar og oppnåelse av sektorpolitiske mål. Resultatet må ses i sammenheng med selskapets vedtekter og den generelle avkastnings- og utbyttepolitikken som regjeringen til enhver tid legger til grunn for selskaper der staten har eierinteresser. Aksjeeier skal foreta en selvstendig vurdering av selskapets ikke-forretningmessige mål, slik at oppnådde resultater kan etterprøves for de selskapene som i sine vedtekter ikke stiller krav til økonomisk utbytte.

6. Aksjeeiers ansvar for oppnevning og oppfølging av styret

Aksjeeier skal sikre at styresammensetningen er hensiktsmessig i forhold til selskapets formål og eierskap, jf. ØR § 10. Oppnevning av styrets medlemmer er en av de viktigste eierbeslutningene. Styret bør sammensettes slik at det innehar kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Statens prinsipper for god eierstyring skal vektlegges ved valg av styremedlemmer³.

Ved oppnevning av nye styremedlemmer skal det så langt det er mulig være tilstrekkelig representasjon av begge kjønn i styret. I heleide selskaper og selskaper der staten har dominerende innflytelse vises det til aksjeloven § 20-6.

Aksjeeier skal føre kontroll med at selskapets styre i sitt virke sikrer at selskapet utvikler seg og driver i samsvar med eiernes forutsetninger, slik disse er kommet til uttrykk gjennom vedtak i generalforsamling og i selskapets vedtekter. Styret skal på vegne av selskapets eiere ivareta en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig. Det vises for øvrig til aksjeloven kap. 6 om selskapets ledelse.

³ Jf. St.meld. nr. 13 (2006-2007) Et aktivt og langsiktig eierskap.

Aksjeeier skal med mellomrom evaluere styrets virksomhet.

7. Rapportering og informasjon fra selskapet til aksjeeier

I tillegg til den lovbestemte rapportering fra selskapet til aksjeeier, skal eventuell ytterligere fast rapportering skje i tråd med krav fastsatt i generalforsamlingen. Ved statlig deleierskap kan aksjeeier fremme forslag om ytterligere rapportering gjennom generalforsamlingen.

Det kan tas initiativ fra aksjeeier eller selskap til kontaktmøter om gjensidig utveksling og innhenting av informasjon. Initiativ til kontaktmøter bør normalt skje skriftlig. Det skal tas referat fra møtene, som viser hvilken informasjon som ble utvekslet.

Aksjeeier skal informeres om selskapets planer og økonomiske utvikling, herunder eventuelle vesentlige finansielle investeringer.

Hvis det i løpet av året er behov for særskilt informasjonsutveksling mellom eier og selskap, skal det påses at det ikke bryter med prinsippet om at eierstyring skal skje gjennom generalforsamlingen. Der det er eierskap sammen med andre departementer eller andre statlige virksomheter, skal aksjeeier sørge for at det skjer en koordinering av rapportering og informasjon. Departementet skal umiddelbart orienteres om aktiviteter av viktighet i selskapene, og som har betydning for å sikre en effektiv kontroll med at statens interesser forvaltes på en forsvarlig måte.

Aksjeeier har plikt til å vurdere all informasjon som mottas av hensyn til oppfølgingsbehov.

Departementet skal ikke rutinemessig motta referater/protokoller fra styremøtene i selskapene eller andre styredokumenter, med mindre det er fastsatt i generalforsamlingen.

8. Rapportering til Kunnskapsdepartementet og Riksrevisjonen

Departementet skal påse at det er etablert rutiner, og at de fungerer og sikrer at bestemmelser om rapportering i lov og instruks om Riksrevisjonen⁴ blir oppfylt. Virksomheter som har fått delegert myndighet til å forvalte statens eierinteresser skal én gang per år gi en samlet rapportering til departementet om forvaltningen av samtlige eierinteresser til departementet. Rapporten skal inneholde informasjon om selskapets formål og målet med statlig eierskap, utbytte, utvikling, krav til resultat, eventuelle andre krav, styresammensetting m.m.⁵

Aksjeeier skal, der man er deleier sammen med andre departementer eller andre statlige virksomheter, påse at det skjer en koordinering av rapporteringen og informasjonen til Riksrevisjonen.

Særskilt for Kunnskapsdepartementet:

9. Rapportering til Stortinget

Departementet tar årlig stilling til hvilken informasjon som skal gis til Stortinget i budsjettproposisjonen om hel- og deleide aksjeselskaper som hører inn under departementets forvaltningsområder.

⁴ Jf. instruksens kap. 3 Selskapskontroll

⁵ Departementet sender nærmere krav til virksomhetene om hvert års rapportering.

Departementet skal påse at det skjer en koordinering av presentasjonen i budsjettproposisjonen der man er deleier sammen med andre departementer eller andre statlige virksomheter.

10. Rapportering til det sentrale statsregnskapet

Departementet skal ha rutiner som sikrer at korrekt rapportering skjer til statsregnskapet i tråd med gjeldende krav til slik rapportering fra Finansdepartementet, jf. Hovedinstruks fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 1. august 2005.

Kunnskapsdepartementet 18. desember 2007

Trond Fevolden
departementsråd